

Автори: Андреев М. А., Бахрушин В. Є.,
Охримовський А. М

ПУБЛІЧНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ У 2020 РОЦІ ТА ПРОЄКТ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УКРАЇНІ НА 2021 РІК

*Звіт про виконання
дослідження*

Київ 2020

Вступ

Необхідність запровадити умови для розвитку освіти впродовж життя вже не раз була задекларована в Україні. Ми підписали "Угоду про Асоціацію з ЄС", де в статті 433 зазначено, що Україна має працювати у напрямку впровадження освіти впродовж життя.

У 2017 році Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про освіту», в якому вперше було визначення поняття «освіта дорослих» (стаття 18). Враховуючи зазначене, розпорядженням Кабінету Міністрів України було визначено строк для підготовки спеціального Закону України «Про освіту дорослих» - до 4 кварталу 2018 року.

Перші спроби створити зазначений законопроект були дещо хаотичними. Було створено документ, який більше нагадував концептуальні засади майбутнього законопроекту або збірки позицій різних стейкхолдерів. Зазначений законопроект значною мірою критикувався через неструктурованість і нелогічність, невідповідність нормам законодавчої техніки та інші недоліки.

У 2020 року Українською асоціацією освіти дорослих було створено новий законопроект «Про освіту дорослих». Пізніше цей законопроект направлено до Міністерства освіти і науки України, яке доопрацювало цей документ.

Влітку 2020 року законопроект пройшов декілька обговорень на різних онлайн та офлайн заходах. У вересні 2020 року Міністерство освіти і науки України офіційно винесло документ на громадське обговорення на своєму сайті в порядку, визначеному законодавством для обговорення відповідних законопроектів.

У листопаді 2020 почалася активна робота в Комітеті з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України перед реєстрацією відповідного законопроекту. Під час роботи в Комітеті з'ясувалося, що не існує жодних зведених показників фінансування освіти дорослих в Україні, що значно ускладнювало просування законопроекту. Крім того, було з'ясовано, що раніше не проводилося досліджень щодо обсягів і структури публічного фінансування освіти дорослих в Україні.

Перша спроба з'ясувати обсяги фінансування навчання дорослих полягала у аналізі отриманих даних від Державного центру зайнятості. Тоді стало зрозуміло, що в середньому щорічно на навчання тимчасово безробітних громадян в цій структурі виділяється чверть мільярда гривень. Проте важливо зазначити, що на підставі отриманих даних було складно зрозуміти, скільки з цих грошей витрачається на адміністративні видатки (зарплати, канцелярія, комунальні послуги тощо), а скільки - безпосередньо на навчання. Щодо цього було написано спільну статтю на Ліга.нет народними депутатами Юлією Гришиною, Романом Грищуком та Українською асоціацією освіти дорослих (<https://blog.liga.net/user/rhryshchuk/article/skilki-koshtue-podolati-bezrobittya-navchannyam>)

Пізніше за ініціативи Представництва DVV International в Україні було створено експертну групу для дослідження публічного фінансування освіти дорослих в Україні, яка і провела дане дослідження.

Дослідження складалося з наступних етапів: визначення джерел даних, отримання даних, аналіз отриманих даних та законодавства з питань бюджетного фінансування освіти дорослих і написання звіту. Експертною групою було визначено перелік розпорядників публічних коштів, у яких у Державному бюджеті у 2020 році та проєкті Державного бюджету на 2021 рік містилася стаття, яка передбачала або могла передбачати видатки на навчання та освіти дорослих. При цьому до навчання і освіти дорослих в даному разі відносилася освітня

діяльність відповідних розпорядників для повнолітніх осіб, крім вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, які регулюються та фінансуються окремо.

Отже, було складено перелік з 20 головних розпорядників бюджетних коштів, діяльність яких поширюється на всю територію України. Також було вибірково взято 5 місцевих державних адміністрацій, з урахуванням географічного балансу - Київська міська, Херсонська обласна, Харківська обласна, Закарпатська обласна і Чернігівська обласна. Їм було розіслано депутатське звернення, в якому просили надати наступну інформацію:

- 1) Перелік закладів, що надають послуги освіти дорослих (зокрема, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації, перепідготовка працівників тощо) підпорядковані Вашому суб'єкту?
- 2) Який обсяг бюджетних коштів планується використати на забезпечення освітньої діяльності зазначених закладів у сфері освіти дорослих у 2020 році та які видатки планується закласти для забезпечення цієї діяльності до проєкту Державного/обласного бюджету/бюджету м.Києва на 2021 рік (у т.ч. за загальним та спеціальним фондами бюджету)?
- 3) За якими критеріями та за якими процедурами кошти, передбачені для освіти дорослих розподіляються серед згаданих закладів освіти, які підпорядковані Вашому суб'єкту?
- 4) Аналітичні звіти, інші аналітичні документи (за наявності) Вашого суб'єкту за останні 3 роки, складені, зокрема, за наслідками моніторингу ефективності заходів, пов'язаних з освітою дорослих в системі Вашого суб'єкту.

Не всі розпорядники надали запитувану інформацію, а якість і повнота інформації тих розпорядників, які її надали, була різною. Тому члени експертної групи також використовували відкриті джерела даних, які будуть описані надалі.

Це дослідження є першою спробою описати обсяг і структуру публічного фінансування освіти дорослих, в даному разі - у бюджеті на 2020 році та проєкті бюджету на 2021 рік.

РОЗДІЛ 1

Основні джерела відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих у 2020 та 2021

До основних джерел відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих у 2020 р. та заплановане бюджетне фінансування освіти дорослих у 2021 р. належать:

Інформаційно-пошукова система "Законодавство України"

Інформаційно-пошукова система "Законодавство України" (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>), що містить основні документи законодавства, у т.ч. Конституцію України, Кодекси та Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Накази міністерств тощо. Система містить всі редакції відповідних документів від 1996 р. (в окремих випадках також більш ранні редакції) та надає можливість пошуку по типам документів, їх видавникам, датам ухвалення, ключовим словам тощо.

Єдиний державний Веб-портал відкритих даних

Єдиний державний Веб-портал відкритих даних (<https://data.gov.ua>), що містить інформацію про бюджетні програми та звіти про їх виконання. Інформація структурована за тематичними розділами та розпорядниками. Але для багатьох випадків інформації за 2020 р. немає, а наявна інформація є незручною для користування, не містить опису змісту наявних документів. Назви багатьох документів є неінформативними, а окремі документи недоступні. Також є проблеми з індексацією наявних ресурсів у відповідних тематичних розділах. Приміром, інформацію про фінансування окремих закладів, які працюють у галузі освіти дорослих, можна знайти за розпорядником бюджетних коштів, але за тематичною групою «Освіта і культура» жодних наборів даних взагалі немає.

Офіційні сайти ЦОВ та державних установ

Офіційні сайти центральних органів виконавчої влади та державних установ, які є головними розпорядниками бюджетних коштів, за якими може здійснюватися бюджетне фінансування освіти дорослих. Зокрема, це Міністерство освіти і науки України.

Офіційні сайти обласних, державних адміністрацій та обласних рад

Офіційні сайти обласних, державних адміністрацій та обласних рад. Зокрема, такі сайти можуть містити річні обласні бюджети, в яких визначено видатки на післядипломну освіту, підвищення кваліфікації працівників, перепідготовку тощо. Також вони можуть містити інформацію про заклади освіти, засновниками яких

є відповідні ради та проекти, що стосуються освіти дорослих. Приміром: https://loda.gov.ua/dep_rishennya_pro_oblasnyj_byudzhet, <https://ck-oda.gov.ua/mistsevyy-byudzhet/>

Офіційні сайти державних адміністрацій та рад районів і міст. Зокрема, такі сайти можуть містити річні місцеві бюджети, в яких визначено видатки на освіту дорослих. Також вони можуть містити інформацію про заклади освіти, засновниками яких є відповідні ради, та проекти, що стосуються освіти дорослих. Прикладами є бюджети м. Одеса: <https://www.omr.gov.ua/ua/open-city/budget/byudjet-2020> та інформація про Університет III віку територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Криворізького району Дніпропетровської області: http://kriv-rn.dp.gov.ua/OBLADM/krog_rda.nsf/docs/DA1A319AF15CDEA5C22586390043B58E?opendocument. Водночас варто зазначити, що інформація на таких сайтах часто є неповною або недоступною, пошукові системи можуть працювати некоректно, гіперпосилання можуть бути помилковими.

Офіційні сайти закладів вищої освіти містять інформацію про фінансові плани та звіти, кошториси і бюджети закладів вищої освіти. Приміром: <https://kpi.ua/estimate>, <https://data.kpi.ua/files/2020-budget.pdf>. В цих документах можуть бути зазначені обсяги фінансування та пов'язані з ними показники. Втім, заклади вищої освіти в багатьох випадках не зазначають окремо показники оплати освітніх послуг у сфері освіти дорослих, а показники бюджетного фінансування можуть враховуватися у загальних видатках на підготовку кадрів, що потребує додаткового аналізу. Крім того, в багатьох випадках на сайтах закладів вищої освіти наводяться не повні комплекти документів, а доступ до наявних документів може бути ускладнений незрозумілою структурою сайтів та відсутністю чи помилками у роботі пошукових систем. В деяких випадках на офіційних сайтах не вдалося знайти фінансові документи, передбачені Законом України «Про вищу освіту». Найчастіше це стосується установ національних академій наук, приміром: <https://www.imath.kiev.ua>, <http://ipood.com.ua>. Ще однією особливістю є те, що у закладах вищої освіти та наукових установах частина витрат є спільною для всіх чи декількох напрямів діяльності, крім того, заклади можуть надавати безкоштовні (фактично, за рахунок бюджету) послуги з освіти дорослих власним співробітникам, або оплачувати їх підвищення кваліфікації іншим провайдером. Це не дає можливості точно встановити частку витрат на освіту дорослих.

Офіційні сайти закладів післядипломної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації можуть містити інформацію про кошториси та інші фінансові документи цих закладів. Приміром: <https://drive.google.com/file/d/1oNYk1BOZvpQMbzopVUUmQO2akJAZ93zM/view>, <https://nmapo.edu.ua/d/dostup/finansova-zvitnist/6175-zvit-pro-finansovo-hospodarsku-diialnist-za-2020-rik>. В цих документах можуть бути зазначені обсяги фінансування та пов'язані з ними показники. Втім, сайти таких закладів не завжди містять інформацію про фінансування: <http://www.centerpk.ck.ua>. Крім того, в багатьох випадках на сайтах таких закладів часто наводяться не повні комплекти документів, а доступ до наявних документів може бути ускладнений незрозумілою структурою сайтів та відсутністю чи помилками у роботі пошукових систем.

Отже, до основних джерел відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих належать інформаційно-пошукова система "Законодавство України", єдиний державний Веб-портал відкритих даних, офіційні сайти центральних органів виконавчої влади та державних установ, офіційні сайти місцевих державних адміністрацій та місцевих рад, офіційні сайти закладів вищої освіти, післядипломної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Офіційні сайти державних адміністрацій та рад районів і міст

Офіційні сайти закладів вищої освіти містять інформацію про фінансові плани та звіти, кошториси і бюджети закладів вищої освіти

Офіційні сайти закладів післядипломної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації можуть містити інформацію про кошториси та інші фінансові документи цих закладів

РОЗДІЛ 2

Основні документи законодавства, що регулюють питання запланованого бюджетного фінансування освіти дорослих у 2020 та 2021 роках

Конституція України передбачає, що:

держава реалізує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб (ст. 43);

держава забезпечує розвиток післядипломної освіти (ст. 53);

в системі правосуддя утворюються органи та установи для професійної підготовки суддів та прокурорів (ст. 130).

Відповідно до ст. 95 Конституції, будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків визначаються виключно законом про Державний бюджет України.

Бюджетний кодекс України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>) передбачає:

- видатки з державного бюджету на післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах державного замовлення), а також на інші заклади та заходи в галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України – ст. 87, ч. 1, п. 7, пп. г) та д);
- видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ та міст на післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення) - ст. 89, ч. 1, п. 2, пп. г1);
- видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів на післядипломну освіту (на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення), а також на інші державні освітні програми - ст. 90, ч. 1, п. 2, пп. г) та д).

Водночас ч. 2 ст. 55 Бюджетного кодексу не зараховує видатки на освіту дорослих до захищених видатків бюджету.

Відповідно до ч. 3 ст. 13 Бюджетного кодексу, власні надходження бюджетних установ (у т.ч. державних і комунальних закладів освіти, що здійснюють освітню діяльність у сфері освіти дорослих) є складовими частинами спеціального фонду відповідного бюджету.

Додаток № 3 до Закону України «Про державний бюджет України» на 2020 р.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> та Додаток № 3 до проекту Закону України «Про державний бюджет України» на 2021 р.

https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69938 визначають конкретні обсяги видатків Державного бюджету України за конкретними бюджетними програмами.

Закон України "Про професійний розвиток працівників" значною мірою стосується питань освіти дорослих. Але він не передбачає бюджетного фінансування професійного розвитку.

Низка інших законів містить норми щодо бюджетного фінансування та/або державного регіонального замовлення на окремі види освіти дорослих, насамперед, на післядипломну освіту і підвищення кваліфікації працівників. Слід зазначити, що відповідні норми можуть застосовуватися на практиці лише за умови, що таке фінансування передбачено Бюджетним кодексом і Законом України про Державний бюджет України на поточний рік.

Закон України "Про освіту" (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>) зараховує освіту дорослих, у тому числі післядипломну освіту до невід'ємних складників освіти (ст. 10, ч. 1) та передбачає, що держава створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, які надають освітні послуги у сфері формальної, неформальної та інформальної освіти за допомогою яких особа реалізує своє право на освіту впродовж життя, і заохочує до здобуття освіти всіх видів (ст. 8, ч. 1).

Стаття 18 Закону визначає цілі та структуру освіти дорослих. Зокрема, до післядипломної освіти, бюджетне фінансування якої передбачено Бюджетним кодексом, він зараховує: спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування, а також (у сфері охорони здоров'я) інтернатуру та лікарську резидентуру. Також до освіти дорослих належать професійне навчання працівників, курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації, безперервний професійний розвиток та інші складники, для яких Бюджетний кодекс не передбачає прямого бюджетного фінансування, але які фактично можуть отримувати бюджетне фінансування за надання відповідних послуг з навчання працівників державним і комунальним установам. Також державні і комунальні установи можуть використовувати бюджетне фінансування своєї діяльності для забезпечення професійного розвитку своїх працівників власними силами.

Відповідно до ч. 6 ст. 25 Закону, засновник закладу освіти зобов'язаний забезпечити утримання та розвиток матеріально-технічної бази заснованого ним закладу освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов, а також забезпечити відповідно до законодавства створення в закладі освіти безперешкодного середовища для учасників освітнього процесу, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами. Це стосується і засновників державних та комунальних закладів, що здійснюють освітню діяльність у сфері освіти дорослих. Крім того, згідно із ч. 4 ст. 76 Закону, держава створює умови для забезпечення фінансування здобуття особами освіти в обсязі, необхідному для досягнення результатів навчання, передбачених стандартами освіти, та виконання закладами освіти державної та комунальної форм власності ліцензійних умов. Але при аналізі цих зобов'язань також необхідно враховувати, що освіта дорослих не передбачає створення стандартів освіти, а ліцензування освітньої діяльності у сфері дорослих здійснюється лише в окремих випадках.

Відповідно до ч. 11 ст. 18 Закону, працівниками закладів післядипломної освіти, які мають ліцензію на освітню діяльність, є педагогічні, науково-педагогічні та/або наукові та інші працівники. Згідно із ст. 57 Закону, принаймні для тих з них, хто працює в державних та комунальних закладах, мають поширюватися державні гарантії для педагогічних і науково-педагогічних працівників, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів. Зокрема:

- забезпечення належних умов праці та медичного обслуговування;
- оплата підвищення кваліфікації;
- правовий, соціальний, професійний захист;
- встановлення підвищених посадових окладів (ставок заробітної плати) за педагогічні звання, надбавок за почесні звання, доплат за наукові ступені та вчені звання;

- виплата педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу (ставки заробітної плати) за сумлінну працю, зразкове виконання покладених на них обов'язків;
- виплата педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу (ставки заробітної плати) при наданні щорічної відпустки;
- надання пільгових довгострокових кредитів на будівництво (реконструкцію) чи придбання житла або надання службового житла у порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України;
- збереження середньої заробітної плати за визначених Законом обставин;
- забезпечення безоплатного користування житлом з опаленням і освітленням у межах встановлених норм педагогічним працівникам, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерам, які раніше працювали педагогічними працівниками в таких населених пунктах і проживають у них.

Згідно із ч. 5 ст. 59, загальна кількість годин, відведена на підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника, що оплачується за кошти відповідних бюджетів, визначається законодавством. При цьому кошти на підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників отримує заклад освіти, який розподіляє їх за рішенням педагогічної (вченої) ради закладу освіти.

Згідно із ч. 3 ст. 79 фінансування з державного бюджету освітньої діяльності у сфері освіти дорослих може здійснюватися шляхом надання освітніх субвенцій на підвищення кваліфікації педагогічних працівників та інші цілі, відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

Відповідно до ч. 7 ст. 79, бюджетні асигнування на освіту, включаючи кошти освітніх субвенцій, позабюджетні кошти та кошти, отримані закладом освіти як плата за перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів і надання додаткових освітніх послуг, не можуть бути вилучені в дохід держави або місцевих бюджетів, а мають спрямовуватися на діяльність, визначену установчими документами закладу освіти.

Згідно із п. 3 ч. 7 ст. 33 Закону України "Про вищу освіту" структурними підрозділами закладу вищої освіти можуть бути, зокрема, підрозділи перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, а також інститути післядипломної освіти. Згідно із ч. 8 цієї статті, заклади вищої освіти, що здійснюють післядипломну освіту фахівців у сфері охорони здоров'я, академії, інститути післядипломної освіти можуть утворювати клінічні бази, університетські клініки та лікарні.

Ч. 2 ст. 60 визначає, що післядипломну освіту здійснюють заклади післядипломної освіти або відповідні структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ. А ч. 3 та 4 цієї статті встановлюють, що педагогічні і науково-педагогічні працівники підвищують кваліфікацію та проходять стажування в Україні і за кордоном. При цьому, заклад вищої освіти забезпечує підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати. Відповідні видатки для державних і комунальних закладів мають фінансуватися за рахунок державного бюджету.

Згідно із ч. 8 ст. 71 Закону, кошти, отримані закладом вищої освіти як плата за перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання освітніх послуг, не можуть бути вилучені в дохід державного або місцевих бюджетів.

Відповідно до п. 2 ч. 7 ст. 32 Закону України "Про фахову передвищу освіту", заклад фахової передвищої освіти може мати у своїй структурі підрозділи з післядипломної освіти та освіти впродовж життя. Ч. 2 ст. 24 Закону встановлює вимоги щодо підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти. Загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації упродовж п'яти років не може бути меншою за 120 годин і здійснюється за кошти державного та місцевих бюджетів. Обсяг коштів, що з відповідного бюджету або освітньої субвенції державного бюджету на підвищення кваліфікації

працівників державних та комунальних закладів фахової передвищої освіти, не може становити менше 2 відсотків фонду заробітної плати цих працівників, або 2 відсотків відповідної освітньої субвенції. Норми, що стосуються підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти, у тому числі за кошти державного і регіонального бюджету, містять також ч. 2 ст. 58, п. 9 ч. 1 ст. 61, п. 2 ч. 1 ст. 63, ч. 1 ст. 64, п. 5 ч. 1 ст. 66, ч. 2 ст. 67 Закону.

Закон України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" передбачає державне замовлення на перепідготовку та підвищення кваліфікації у закладах професійної (професійно-технічної) освіти кваліфікованих робітників (ст. 7, 8, 9). Крім того, відповідно до ст. 46 Закону, підвищення кваліфікації педагогічних працівників державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти та установ професійної (професійно-технічної) освіти здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а комунальних - за рахунок коштів місцевого бюджету. Згідно із ст. 9, до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій належать організація перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників та забезпечення перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами. А відповідно до ст. 50, фінансування перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб з особливими освітніми потребами здійснюється у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. На практиці це теж передбачає певні додаткові бюджетні видатки.

Закон України "Про повну загальну середню освіту" містить низку норм, що передбачають бюджетне фінансування підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Зокрема, це ч. 4 ст. 38, ст. 51, ч. 1 ст. 58.

Закон України "Про дошкільну освіту" не містить прямих норм щодо бюджетного фінансування освіти дорослих. Але ч. 2 ст. 19 покладає на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування обов'язки з організації перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Крім того, на педагогічних працівників таких закладів мають поширюватися загальні норми Закону України "Про освіту" стосовно підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Закон України "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів" передбачає формування державного замовлення на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, яке розміщується на конкурсних засадах і виконавцем якого можуть бути заклади вищої та професійної (професійно-технічної) освіти, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності (ст. 1). Державне замовлення формується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного замовлення (на сьогодні це Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України), за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти (МОН), та інших державних замовників (ст. 2).

Стаття 75 Закону України "Основи законодавства України про охорону здоров'я", передбачає, що перепідготовка та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників здійснюються відповідними закладами освіти, науковими закладами, закладами підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів, а також через інтернатуру, лікарську резидентуру, клінічну ординатуру, аспірантуру і докторантуру згідно з законодавством про освіту. Це, зокрема, означає можливість бюджетного фінансування згідно із загальними вимогами, що встановлені для освіти.

Стаття 75 Закону України "Про Національну поліцію" присвячена питанням післядипломної освіти і передбачає, що вона здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України "Про вищу освіту". При цьому обов'язковим є підвищення кваліфікації не рідше одного разу на три роки. Ч. 1 ст. 105 Закону передбачає, що

фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом.

Ч. 2 ст. 48 Закону України "Про державну службу" передбачає, що професійне навчання державних службовців проводиться, зокрема, за рахунок коштів державного бюджету через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном. Згідно із ч. 4 цієї статті, керівник державної служби у межах передбачених бюджетних витрат забезпечує організацію професійного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців на робочому місці або в інших установах, а також має право відповідно до закону закуповувати послуги, необхідні для забезпечення підвищення кваліфікації державних службовців. Ч. 5 передбачає, що підвищення кваліфікації державних службовців проводиться не рідше одного разу на три роки, а ч. 7 - забезпечення професійного навчання державних службовців, вперше призначених на посаду державної служби, протягом року з дня їх призначення. Згідно із ч. 7 на строк професійного навчання за державним службовцем зберігаються його посада та заробітна плата.

Норми щодо бюджетного фінансування різних видів освіти дорослих містить також низка інших законів України.

Підсумовуючи, зазначимо, що Конституція, Бюджетний кодекс і закони України містять норми, які передбачають пряме чи непряме фінансування за кошти державного і місцевих бюджетів окремих видів освіти дорослих, насамперед, післядипломної освіти та підвищення кваліфікації, та/або державних і комунальних закладів, які можуть надавати освітні послуги у сфері освіти дорослих.

Втім, норми законів реалізуються за умови, що таке фінансування передбачено Бюджетним кодексом України. Відповідні норми реалізуються через численні підзаконні нормативні документи Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та інших розпорядників бюджетних коштів. Крім того, п. 26 Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України встановлено, що норми і положення окремих законів, у тому числі Закону України "Про вищу освіту"; Закону України "Про освіту"; абзаців другого та третього частини другої статті 24, частини шостої статті 27, частини п'ятої статті 54, частини першої статті 63, частини першої статті 66, статей 67, 68, 72, підпункту 16 пункту 2 розділу XIV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про фахову передвищу освіту", абзацу третього частини другої статті 47 Закону України "Про професійно-технічну освіту" застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Таке формулювання, з одного боку, полегшує вирішення проблем, зумовлених невідповідністю вимог багатьох законів щодо бюджетного фінансування реальним можливостям державного бюджету. З іншого боку, її наслідком є те, що в багатьох випадках розподіл бюджетного фінансування здійснюється без урахування стратегічних цілей розвитку українського суспільства і держави, виходячи не лише з необхідності фінансування критичних потреб, але і з поточної політичної кон'юнктури. З погляду бюджетного фінансування освіти дорослих така норма підвищує невизначеність обсягів бюджетних видатків, які можуть змінюватися не лише Законом України "Про державний бюджет України", але і через внесення змін до відповідних бюджетних програм.

Таким чином, основними документами законодавства є

- *Конституція України*
- *Бюджетний кодекс України*
- *Закони України "Про державний бюджет" на відповідні роки*
- *Закон України "Про освіту"*
- *Закон України "Про вищу освіту"*
- *Закон України "Про фахову передвищу освіту"*
- *Закон України "Про професійну (професійно-технічну) освіту"*
- *Окремі норми із Закону України "Про загальну середню освіту"*
- *Окремі норми із Закону України "Про дошкільну освіту"*
- *Окремі норми із Закону України "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів"*
- *Окремі норми із Закону України "Про Національну поліцію"*
- *Окремі норми із Закону України "Про державну службу"*
- *Основах законодавства України про охорону здоров'я*

Відповідні норми реалізуються через численні підзаконні нормативні документи Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та інших розпорядників бюджетних коштів.

РОЗДІЛ 3

Оцінка інформативності, повноти і надійності даних щодо бюджетного фінансування освіти дорослих, що містяться у Законі України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», проєкті Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» та в бюджетних програмах, за якими здійснюється чи планується здійснювати її фінансування у 2020 та 2021 роках

На час підготовки звіту Закон України "Про Державний бюджет України на 2021 р." ухвалений Верховною Радою України та підписаний Президентом України. Доступними на сайті Верховної Ради України є подані Кабінетом Міністрів варіанти до першого та другого читання, а також окремі додаткові матеріали: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69938. Але остаточна версія Закону поки не оприлюднена.

Відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" і підготовленого до другого читання проєкту Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" головними розпорядниками коштів державного бюджету, що спрямовуються на фінансування освіти дорослих є:

- Державне управління справами
- Офіс Генерального прокурора
- Державна прикордонна служби України
- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
- Міністерство закордонних справ України
- Міністерство у справах ветеранів України
- Міністерство освіти і науки України
- Міністерство охорони здоров'я України
- Міністерство енергетики України
- Міністерства соціальної політики України

- Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
- Міністерство фінансів України
- Державна служба фінансового моніторингу України
- Міністерство юстиції України
- Міністерство культури та інформаційної політики України
- Державний комітет телебачення і радіомовлення України
- Національне агентство України з питань державної служби
- Національна академія наук України
- Національна академія педагогічних наук України

В деяких випадках Державний бюджет передбачає спрямування коштів на освіту дорослих окремими освітніми програмами. Зокрема, це програми за кодами:

табл.3.1 *Продовження*

- 1201060 "Підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу" (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України);
- 2201250 "Підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, керівних працівників і спеціалістів харчової, переробної промисловості та агропромислового комплексу, медичних та фармацевтичних кадрів" (Міністерство освіти і науки України);
- 2501060 "Підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту" (Міністерство соціальної політики України);
- 3509020 "Перепідготовка та підвищення кваліфікації у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму" (Державна служба фінансового моніторингу України);
- 3601090 "Підвищення кваліфікації працівників органів юстиції" (Міністерство юстиції України);
- 3802040 "Підвищення кваліфікації працівників засобів масової інформації в Укртелерадіопресінституті" (Державний комітет телебачення і радіомовлення України);
- 6121020 "Професійне навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування" (Національне агентство України з питань державної служби).

У таблиці 3.1 наведено дані по обсягам видатків за цими бюджетними програмами.

табл.3.1 *Обсяг видатків за освітніми програмами*

Код програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету	Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету, головний розпорядник бюджетних коштів	Рік	Загальний фонд, тис. грн.	Спеціальний фонд, тис. грн.	Разом, тис. грн.
1201060	"Підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу" (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України)	2020	12 235,4	11 621,2	23 856,6
		2021 (проект)	14 835,6	12 225,8	27 061,4

2201250	"Підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, керівних працівників і спеціалістів харчової, переробної промисловості та агропромислового комплексу, медичних та фармацевтичних кадрів" (Міністерство освіти і науки України)	2020	33 073,6	18 724,2	51 797,8
		2021 (проект)	36 449,2	37 136,1	73 585,3
2501060	"Підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи та інших працівників системи соціального захисту" (Міністерство соціальної політики України)	2020	0	0	0
		2021 (проект)	856,8	0,0	856,8
3509020	"Перепідготовка та підвищення кваліфікації у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму" (Державна служба фінансового моніторингу України)	2020	2 794,8	3 617,4	6 412,2
		2021 (проект)	3 377,3	3 917,1	7 294,4
3601090	"Підвищення кваліфікації працівників органів юстиції" (Міністерство юстиції України)	2020	0	15 951,3	15 951,3
		2021 (проект)	0,0	19 651,7	19 651,7

табл.3.1 Продовження

3802040	"Підвищення кваліфікації працівників засобів масової інформації в Укртелерадіопрес-інституті (Державний комітет телебачення і радіомовлення України)	2020	6 871,4	710,0	7 581,4
		2021 (проект)	8 434,7	737,0	9 171,7
6121020	"Професійне навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування" (Національне агентство України з питань державної служби)	2020	92 414,9	12 551,8	104 966,7
		2021 (проект)	111 254,5	6 836,7	118 091,2

Загальні видатки за цими програмами у 2020 р. становили 210566 тис. грн., у т.ч. 147390,1 тис. грн. (70,0%) за загальним та 63175,9 тис. грн. (30,0%) за спеціальним фондами державного бюджету. За проектом Державного бюджету на 2021 р. загальні видатки за цими програмами мають становити 255712,5 тис. грн., у тому числі 175208,1 тис. грн. (68,5%) за загальним та 80504,4 тис. грн. (31,5%) за спеціальним фондами Державного бюджету.

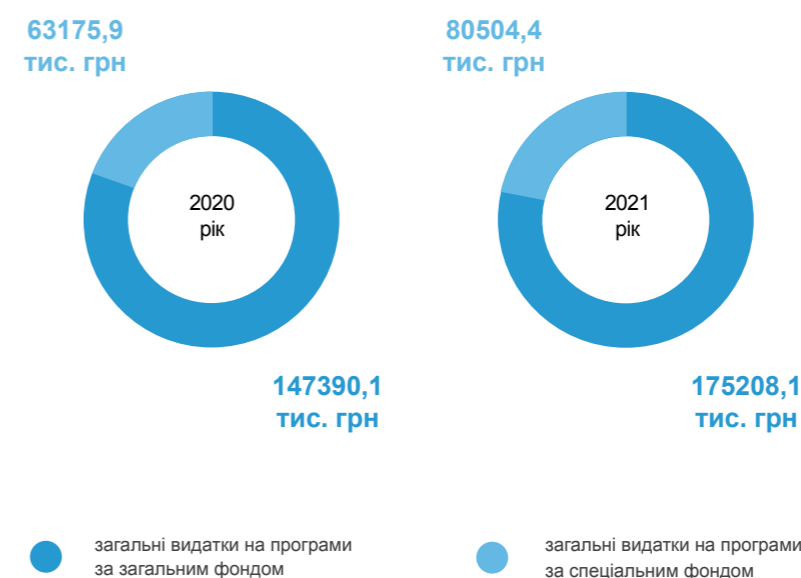
В інших випадках є бюджетні програми, що об'єднують фінансування освіти дорослих з фінансуванням підготовки кадрів у формальній освіті та/або з підготовкою науково-педагогічних кадрів. Такими, зокрема, є програма за кодом:

0301130 Підготовка кадрів, підвищення кваліфікації керівних працівників, спеціалістів державного управління, підготовка науково-педагогічних і наукових кадрів з питань стратегічних проблем внутрішньої і зовнішньої політики

Державний бюджет містить обмежену інформацію щодо спрямування бюджетного фінансування - загальні суми видатків за загальним та спеціальним фондами, а також їх розподіл на видатки споживання (у т.ч. оплату праці і комунальні послуги та енергоносії) та видатки розвитку.

Бюджетні програми місцевих бюджетів (обласних, районних, бюджетів міст) не містять інформації щодо видатків відповідних бюджетів на освіту дорослих. Такі видатки, якщо вони здійснюються, сховані у загальних сумах витрат відповідних бюджетів. Прикладом є інформація про бюджетні програми Львівської області у 2019 р.: <https://data.gov.ua/dataset/8cccd596-1aaa-42d0-9fac-e4102ae7e817>.

мап.1 Загальні видатки державного бюджету на освіту дорослих у 2020/2021 рр.

Отже, головними розпорядниками коштів державного бюджету є 19 центральних органів виконавчої влади та інших державних установ і організацій. В деяких випадках Державний бюджет передбачає спрямування коштів на освіту дорослих окремими освітніми програмами. Втім Державний бюджет містить обмежену інформацію щодо спрямування бюджетного фінансування. Бюджетні програми місцевих бюджетів (обласних, районних, бюджетів міст) не містять інформації щодо видатків відповідних бюджетів на освіту дорослих. Такі видатки, якщо вони здійснюються, сховані у загальних сумах витрат відповідних бюджетів.

Інформативність, повнота і надійність даних щодо бюджетного фінансування освіти дорослих є досить низькою навіть для самих розпорядників бюджетних коштів. Інформація, що містяться у фінансових звітах та в інших відкритих джерелах відповідних розпорядників може бути неповною, неактуальною, незгодженою між собою, недостовірною. В деяких випадках така інформація взагалі відсутня.

РОЗДІЛ 4

Основні параметри бюджетного фінансування освіти дорослих в Україні: загальний обсяг бюджетного фінансування освіти дорослих та розподіл відповідних видатків за бюджетами різних рівнів. Оцінка інформативності, повноти і надійності даних щодо запланованого бюджетного фінансування освіти дорослих, що містяться у фінансових планах закладів освіти та в інших джерелах (за наявності) у 2020 та 2021 роках.

Нижче наведено зведені дані по обсягам видатків на фінансування освіти дорослих за інформацією головних розпорядників бюджетних коштів відповідно до наданих ними відповідей на запит Народних депутатів України Юлії Гришиної та Романа Грищука від 20.11.2020 щодо освіти дорослих.

Табл.4.1. Обсяги видатків на фінансування освіти дорослих по Державний центр зайнятості Міністерства соціальної політики та ЦОБВ, яким надсилався депутатський запит щодо фінансування освіти дорослих

Головний розпорядник бюджетних коштів	Реквізити відповіді: вихідний № листа з відповіддю та дата надсилання (за наявності); посада, прізвище та ім'я особи, що підписала відповідь на запит дата надходження відповіді до апарату ВРУ	Рік	Загальний фонд, тис. грн.	Спеціальний фонд, тис. грн.	Разом, тис. грн.
Державне управління справами	№ 01-13/16/2317 від 03.12.2020; т.в.о. керівника ДУС Ігор Лисий Надійшло до ВРУ 04.12.2020	2020	5 523,8	321,0	5 844,8
		2021 (проект)	8 088,5	321,0	8 409,5
Офіс Генерального прокурора	№ 21-4080вих-20 від 03.12.2020; в.о. Генпрокурора І. Мустаца Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2020	34 500,0	0	34 500,0
		2021 (проект)	50 000,0	0	50 000,0
Державна прикордонна служби України	№ 0.31-16426/0/6-20 від 02.12.2020; в.о. Голови Володимир Нікіфоренко Надійшло до ВРУ 03.12.2020	2020	238 162,2	0	238 162,2
		2021 (проект)	372 237,1	0	372 237,1

табл.4.1 Продовження

Міністерство освіти і науки України	№ 1/10-4403 від 08.12.2020; Т.в.о. міністра Андрій ВІТРЕНКО	2020	29 073,6	18 724,2	47 797,8
	Надійшло до ВРУ 10.12.2020	2021 (проект)	38 137,9	17 935,5	56 073,4
Міністерство охорони здоров'я України	№ 30 51201 33062 від 02.12.2020 Міністр Максим СТЕПАНОВ	2020	431 922,0	649 641,5	1 081 563,5
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	533 575,2	730 342,6	1 263 917,8
Міністерство соціальної політики України	№ 30 10201 42622 від 04.12.2020 Міністр Марина ЛАЗЕБНА	2020	Не надано	Не надано	Не надано
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	Не надано	Не надано	Не надано
Державний центр зайнятості Мінсоцполітики	12.10.2020	2020	149 705,8	0	149 705,8
	Заступник директора Р. Криган	2021 (проект)	251 359,1	0	149 705,8
Міністерство фінансів України	№ 07010-03-2/36880 від 01.12.2020 (щодо ДСФМУ*) Заступник Міністра Роман ЄРМОЛИЧЕВ	2020	2 794,8	3 617,4	6 412,2
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	3 377,3	3 917,1	7 294,4
Державна служба фінансового моніторингу України	№ 30 85200 11414 від 02.12.2020 Голова Ігор ЧЕРКАСЬКИЙ	2020	2 794,8	3617,4	6 412,2
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	3 538,5	3 917,1	7 455,6
Міністерство юстиції України	№54229/864-2-20/14.6 від 04.12.2020; Міністр Денис МАЛЮСЬКА	2020	164 242,8**	15 951,3	180 194,1**
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	174 812,6**	19 651,7	194 464,3**

табл.4.1 Продовження

Державний комітет телебачення і радіомовлення України	№ 4075/6/6 від 02.12.2020; Голова комітету Олег НАЛИВАЙКО	2020	6 871,4	920,8	7 792,2
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	8 434,7	737,0	9 171,7
Міністерство енергетики України	від 30.11.2020; В. о. Міністра Юрій БОЙКО	2020	0	0	0
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проект)	0	0	0
Всього за ЦОВВ, що надіслали відповідь на запит		2020	898 553,6	689 176,2	1 587 729,8
		2021 (проект)	1 265 371	772 904,9	2 038 275,9

- * Дані від Міністерства фінансів дублюють дані по Державній службі фінансового моніторингу України, підпорядкований Міністерству. Тому, при розрахунку сукупних видатків (останній рядок таблиці) враховувалися лише дані Держфінмоніторингу. Але дані міністерства не враховують наявність Університету державної фіскальної служби України, що здійснює не лише підготовку за рівнями вищої освіти, але також перепідготовку і підвищення кваліфікації податківців.
- ** Дані в таблиці по загальному фонду Міністерства юстиції містять видатки на фінансування Академії Державної пенітенціарної служби, та регіональні центри підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби. Відповідь Міністерства не містила інформації про розподіл між загальним та спеціальним фондом державного бюджету. Також не виключаємо, що зазначені видатки включають видатки на підготовку фахівців з вищою освітою в цих закладах. Враховуючи зазначене, відповідні суми не були враховані при розрахунку сукупних видатків (останній рядок таблиці) на освіту дорослих.

На момент написання звіту відповідь на депутатський запит не надали такі ЦОВВ: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Національне агентство України з питань державної служби.

Табл.4.2. Обсяги видатків на фінансування освіти дорослих по установам, які фінансуються з державного бюджету та яким надсилався депутатський запит щодо фінансування освіти дорослих

Національна академія педагогічних наук України	№ 2-6/482 від 16.12.2020; Президент В.Г. Кремень	2020	29 308,1	2 269,7	31 557,8
	Надійшло до ВРУ 17.12.2020	2021 (проєкт)	37 118,2	2 130,7	39 248,9
Національна академія наук Україн	№ 9к/1753-3 від 08.12.2020; Президент А.Г. Загородній	2020	-	-	-
	Надійшло до ВРУ 07.12.2020	2021 (проєкт)	-	-	-
Всього за установами, що надіслали відповідь на запит		2020	29 308,1	2 269,7	31 557,8
		2021 (проєкт)	37 118,2	2 130,7	39 248,9

Табл.4.3. Обсяги видатків на фінансування освіти дорослих по КМДА та вибірковим ОДА, яким надсилався депутатський запит щодо фінансування освіти дорослих

Київська міська державна адміністрації	№ 005-1436 від 27.11.2020 Заступник голови В.МОНДРИВСЬКИЙ відповідь по суті не надано	2020			
		2021 (проєкт)			
Чернігівська обласна державна адміністрація	Голова Анна КОВАЛЕНКО Надійшло до ВРУ 17.12.2020	2020	33 104,6	2 152,7	35 257,3
		2021 (проєкт)	38 971,6	1 431	40 402,6

Табл.4.3. Продовження

Херсонська обласна державна адміністрація	№ 18483/0-20/11/323-11585 від 30.11.2020; Заступник голови ОДА Олександр САМОЙЛЕНКО Надійшло до ВРУ 17.12.2020	2020	16 070,8	2 399,7	18 470,5
		2021 (проєкт)	22 387,4	2 396,7	24 784,1
Закарпатська обласна державна адміністрація	№8702/06.05 від 08.12.2020 Перший заступник голови ОДА Олег КОЦЮБА Надійшло до ВРУ	2020	25 540,8		25 540,8
		2021 (проєкт)	32 410,9		32 410,9
Харківська обласна державна адміністрація	Відповідь не була надана	2020			
		2021 (проєкт)			

- Оригінальний варіант даних по спеціальному фонду держбюджету Херсонської обласної державної адміністрації у 2020 та 2021 роках відрізнявся майже в 10 разів. Після уточнення в телефонному режимі були зазначені актуальні дані.

Варто зазначити, що деякі відповіді головних розпорядників бюджетних коштів містять інформацію щодо видатків на освіту дорослих деталізовану по виконавцям державного замовлення на підготовку освіти дорослих (або по різних бюджетним програмам). В такому форматі відповідь надали: Державне управління справами, Державна прикордонна служби України, Міністерство охорони здоров'я України, Державний центр зайнятості Міністерства соціальної політики України, Міністерство юстиції України, Закарпатська обласна державна адміністрація, Чернігівська обласна державна адміністрація.

Так наприклад відповідь Чернігівської ОДА містила наступну інформацію по складовим витрат на освіту дорослих. А саме:

- на Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування в обласному бюджеті у 2020 році затверджені асигнування в сумі 32 749,5 тис. грн, у тому числі: 30 798,6 тис. грн по загальному фонду, 1 950,9 тис. грн по спеціальному фонду, відповідно до робочого проєкту обласного бюджету на 2021 рік на їх утримання планується 37 693,1 тис. грн (у тому числі по загальному фонду – 36 392,2 тис. грн, по спеціальному фонду – 1 300,9 тис.грн)
- на курси підвищення кваліфікації медичних працівників Управлінню охорони здоров'я

облдержадміністрації в 2020 році затверджено 1 712,8 тис. грн (1 511,0 тис. грн по загальному фонду та 201,8 тис. грн по спеціальному), на 2021 рік планується 1 914,5 тис. грн (у тому числі по загальному – 1 784,4 тис. грн, по спеціальному фонду – 130,1 тис. грн);

- на забезпечення підвищення кваліфікації працівників культури Департаменту культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації в межах обласної цільової довгострокової Програми «Мистецька освіта Чернігівщини» на 2011-2025 роки в 2020 році передбачено 795,0 тис. грн, на 2021 рік також планується 795,0 тис. грн.

В таких випадках відповідні видатки за загальним/спеціальним фондом розпорядника розраховувались як сумарне значення видатків за деталізованими компонентами.

Враховуючи примітки до таблиць 4.1 та 4.3 є підстави стверджувати, що дані отримані від головних розпорядників бюджетних коштів можуть містити за певних умов доволі значні неточності.

Ці неточності можуть мати своїм джерелом зміни до Закону про Державний бюджет на відповідний рік або доопрацювання проекту закону на наступний рік. В такому разі неточності відносно незначні.

Зважаючи на досить значні неузгодженості в даних різних років за одним напрямом видатків певних розпорядників, є підстави вважати, що неточності можуть складати порядок величини (відрізняться від реальності в 10 разів). Причиною цього виступає людський фактор конкретних виконавців.

Ще одним важливим джерелом неточності даних, отриманих від головних розпорядників бюджетних коштів є нездатність розпорядників в деяких випадках відокремити витрати на фінансування підготовки фахівців з вищою освітою, від витрат на фінансування освіти дорослих. Так наприклад, Мінфін за невідомих нам причин не надав інформації про витрати на перепідготовку фахівців в Державному університеті фіскальної служби. Натомість, Мін'Юст у своїй відповіді, не відокремив інформацію про обсяги фінансування освіти дорослих від загальних обсягів фінансування академії Державної пенітенціарної служби, та регіональні центри підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби.

Таким чином, можна зробити висновок, що інформативність, повнота і надійність даних щодо бюджетного фінансування освіти дорослих є досить низькою навіть для самих розпорядників бюджетних коштів. Інформація, що містяться у фінансових звітах та в інших відкритих джерелах відповідних розпорядників може бути неповною, неактуальною, неузгодженою між собою, недостовірною. В деяких випадках така інформація взагалі відсутня.

Висновки

1. Щодо основних джерел відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих

До основних джерел відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих належать інформаційно-пошукова система "Законодавство України", єдиний державний Веб-портал відкритих даних, офіційні сайти центральних органів виконавчої влади та державних установ, офіційні сайти місцевих державних адміністрацій та місцевих рад, офіційні сайти закладів вищої освіти, післядипломної освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

2. Щодо основних документів законодавства, що регулюють питання бюджетного фінансування освіти дорослих

Основними документами законодавства є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закони України "Про державний бюджет" на відповідні роки, Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про фахову передвищу освіту", "Про професійну (професійно-технічну) освіту". Окремі норми містяться і в таких Законах як "Про загальну середню освіту", "Про дошкільну освіту", "Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів", "Про Національну поліцію", "Про державну службу" та в Основах законодавства України про охорону здоров'я. Відповідні норми реалізуються через численні підзаконні нормативні документи Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та інших розпорядників бюджетних коштів.

3. Щодо інформативності, повноти і надійності даних щодо бюджетного фінансування освіти дорослих, що містяться у Законі України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», проєкті Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» та в бюджетних програмах, за якими здійснюється чи планується здійснювати її фінансування у 2020 та 2021 роках

Відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" і підготовленого до другого читання проєкту Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" головними розпорядниками коштів державного бюджету є 19 центральних органів виконавчої влади та інших державних установ і організацій. В деяких випадках Державний бюджет передбачає спрямування коштів на освіту дорослих окремими освітніми програмами. Втім Державний бюджет містить обмежену інформацію щодо спрямування бюджетного фінансування. Бюджетні програми місцевих бюджетів (обласних, районних, бюджетів міст) не містять інформації щодо видатків відповідних бюджетів на освіту дорослих. Такі видатки, якщо вони здійснюються, сховані у загальних сумах витрат відповідних бюджетів.

Інформативність, повнота і надійність даних щодо бюджетного фінансування освіти дорослих є досить низькою навіть для самих розпорядників бюджетних коштів. Інформація, що містяться у фінансових звітах та в інших відкритих джерелах відповідних розпорядників може бути неповною, неактуальною, неузгодженою між собою, недостовірною. В деяких випадках така інформація взагалі відсутня.

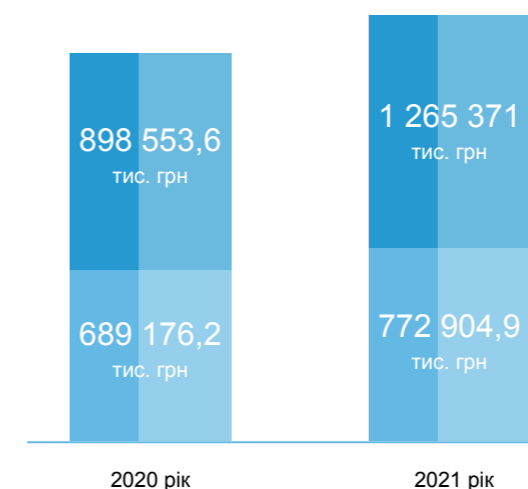
4. Щодо основних параметрів бюджетного фінансування освіти дорослих в Україні, загального обсягу бюджетного фінансування освіти дорослих та розподілу відповідних видатків за бюджетами різних рівнів

Сукупні видатки на освіту дорослих згідно інформації, що надійшла від головних розпорядників бюджетних коштів у 2020 році становлять **0.125%** загального обсягу видатків Державного бюджету 2020 і дорівнюють **1,588 млрд. гривень** (з них **898 553,6 тис. гривень** за загальним фондом та **689 176,2 тис. гривень** за спеціальним фондом).

В Державному бюджеті на 2021 рік на фінансування освіти дорослих заплановано на 25% більше видатків ніж у 2020. Відповідна сума становить **2, 038 млрд. гривень** (з них **1 265 371 тис. гривень** за загальним фондом та **772 904,9 тис. гривень** за спеціальним фондом). Запланована сума видатків становить **0.153%** загального обсягу видатків Державного бюджету 2021.

Дані, отримані від головних розпорядників коштів державного бюджету, що здійснюють фінансування освіти дорослих за бюджетними програмами, які не передбачають видатків на інші цілі, збігаються з відповідними даними Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" та проєкту Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" в межах відмінностей різних версій Закону та проєкту. Але в багатьох випадках головні розпорядники, які не надали інформацію, мають бюджетні програми, що охоплюють не лише видатки на освіту дорослих, але й видатки на інші напрями діяльності. Тому без отримання додаткової інформації неможливо виокремити їх видатки на освіту дорослих. Це означає, що з урахуванням фінансування, інформацію про яке не було отримано, загальний обсяг видатків з державного бюджету на освіту дорослих у 2021 р. може становити **2,5-3 мільярди гривень**.

мал.2 Сукупні видатки на освіту дорослих з державного бюджету у 2020/2021 рр.

В Державному бюджеті на 2021 рік на фінансування освіти дорослих заплановано на 25% більше видатків ніж у 2020 році

■ сукупні видатки на освіту дорослих за загальним фондом
■ сукупні видатки на освіту дорослих за спеціальним фондом

ДОДАТКИ

за посиланням <https://drive.google.com/drive/folders/1edKLSAvIPi9Xvm39R-R7479QQ4LE95Db>

Засвідчення

Федеральне Міністерство
економічного співробітництва
та розвитку